

Nr 45

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner angående vattenvård, m. m.**Motionerna**

I motionen 1973:797 av herr Strömberg m. fl. (fp) hemställs, såvitt nu är i fråga (punkten 2), att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att landets vattentillgångar inventeras och en plan för vattenhushållningen upprättas.

I motionen 1973:799 av fru Sundberg m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om 1. att statens naturvårdsverk får i uppdrag att undersöka möjligheterna att ålägga dem som släpper ut avloppsvatten en anmälningsskyldighet avseende deras hantering av sådana ämnen vilka kan tänkas medföra avloppsvattnet och vålla skada, 2. att granska effekterna av vidtagna åtgärder inom den kommunala vattenvården, 3. att komma med förslag till en för vattenvården lämpligare konstruktion av statsbidragen till kommunala reningsverk, 4. att planlägga en översiktlig inventering av våra recipienter, 5. att fastställa sådana regler för driften av de kommunala reningsverken att recipienten kontinuerligt undersökes för att fastställa verkan av utsläppet i densamma.

I motionen 1973:1435 av herr Strömberg m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär 1. att metoder för snabb, enkel och tillförlitlig mätning av vattenkvaliteten på badplatser etc. utvecklas, 2. att en översyn görs av föreskrifterna för bakteriologiska undersökningar av badplatser.

I motionen 1973:1436 av fru Sundberg m. fl. (m, c, fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en kompletterande utredning om södra Sveriges vattenförsörjning och att arbetet på att verkställa Bolmenprojektet får vila i avvaktan på att resultatet av denna utredning framlägges.

Utskottet

De motioner som utskottet tar upp i detta betänkande behandlar dels frågor om förbättrad vattenvård, dels vissa frågor om landets vattenförsörjning.

Motionen 1973:799 behandlar främst den kommunala vattenvården. Motionärerna finner det oroväckande att cirka hälften av landets reningsverk enligt vad statens naturvårdsverk rapporterat inte fungerar tillfredsställande och ifrågasätter om de för avloppsrening insatta resurserna används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Bäst ekonomi erhålls enligt motionen om föroreningarna i större utsträckning tas om

hand vid källan. Motionärerna anser att den kontroll av avloppsutsläpp som kan ske med stöd av miljöskyddslagen inte är tillräcklig utan föreslår att naturvårdsverket får i uppdrag att undersöka möjligheterna att ålägga dem som släpper ut avloppsvatten anmälningsskyldighet avseende deras hantering av sådana farliga ämnen vilka kan tänkas medföra avloppsvatten och vålla skada. Vidare begärs att naturvårdsverket får i uppdrag dels att granska effekterna av vidtagna åtgärder inom den kommunala vattenvården, dels att framlägga förslag om en sådan konstruktion av statsbidragen till reningsverk att behovet av driftkontroll tillgodoses, dels även att fastställa sådana regler för driften av de kommunala reningsverken att recipienten kontinuerligt undersöks. Slutligen bör enligt motionen en översiktlig inventering av våra recipienter planläggas.

Utskottet anser det självfallet angeläget att de anordningar för rening av avloppsvatten, som särskilt under senare år i betydande omfattning tillkommit, verkligen fungerar på avsett sätt. Vad först gäller de i motionen 1973:799 behandlade möjligheterna för vederbörande myndigheter att meddela föreskrifter rörande tillåtligheten av avloppsutsläpp och kontrollen av sådana utsläpp får utskottet erinra om miljöskyddslagens (1969:387) bestämmelser, enligt vilka bl. a. gäller att vissa slag av fabriker eller andra inrättningar ej får anläggas och viss typ av avfall inte släppas ut utan särskild prövning. I beslut om medgivande skall anges de villkor som skall gälla, villkor som bl. a. kan avse kontrollen av reningsåtgärdernas effektivitet. Enligt miljöskyddslagens tillsynsbestämmelser kan länsstyrelse även i de fall tillstånd inte getts enligt lagen, exempelvis beträffande äldre anläggning, meddela föreläggande om sådana åtgärder som behövs för att miljöskyddslagens bestämmelser skall efterlevas. Även lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor torde vara tillämplig i detta sammanhang. Enligt denna lag kan sålunda bestämmelser utfärdas om tillåtligheten av eller villkoren för att hantera farliga varor. Med stöd av de angivna lagbestämmelserna finns enligt utskottets mening möjligheter att kontrollera utsläpp av farliga ämnen i avloppsvatten, varför utskottet anser ytterligare bestämmelser av det slag som angetts i motionen ej vara erforderliga.

De i föreliggande motion påtalade bristerna vid de kommunala reningsverken får enligt utskottets mening ses mot bakgrund av den snabba utbyggnaden av avloppsreningsverk under de senaste åren. Naturvårdsverket har upplyst att verket sommaren 1972 påbörjade en landsomfattande utredning för att klargöra effekterna av den snabba utbyggnaden. Denna utredning som sker i samarbete med länsstyrelserna beräknas pågå i tre år. I samband med att statsbidrag till avloppsreningsverk beviljas, utarbetas program för driftkontrollen. Enligt dessa program krävs undersökningar av bl. a. organisk substans, fosfor och vid behov tungmetaller i utsläppen från reningsverk. Utsläppskontrollen har skärpts sedan naturvårdsverket år 1972 gett ut anvisningar i ämnet.

De nämnda anvisningarna gäller även recipientkontroll. I detta sammanhang kan nämnas att naturvårdsverket i augusti 1972 genomförde en sjöinventering omfattande 1 300 sjöar i hela landet. Därvid undersök-

tes siktdjup, vattenkvalitet och gjordes biologiska observationer. Undersökningen avses bli upprepad så att eventuella förändringar i recipienternas status kan konstateras.

Översiktliga inventeringar av recipienterna har vidare enligt vad naturvårdsverket upplyst utförts i stor utsträckning. Huvuddelen av den sjöareal som finns söder om Ljusnan har sålunda inventerats genom vattendragsförbund och länsstyrelser. Vad gäller frågan om användning av viss i motionen omnämnd flygfototeknik har den redan prövats i fall där detta befunnits lämpligt, bl. a. vid undersökningar i Stockholms skärgård.

Av den sålunda lämnade redogörelsen framgår att vederbörande myndigheter i samband med beviljande av bidrag och i sin tillsyn på olika sätt verkar för att avloppsreningsverken skall fungera så effektivt som möjligt. Utskottet, som utgår från att detta arbete kommer att fortsätta, finner de förslag i ämnet som framförts i motionen 1973:799 inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt motionen 1973:1435 bör metoder för snabb, enkel och tillförlitlig mätning av vattenkvaliteten på bl. a. badplatser utvecklas. Vidare föreslås att en översyn görs av gällande föreskrifter för bakteriologiska undersökningar av badplatser. Föreskrifterna är enligt motionen inte tillräckligt bestämda, varav följer att provtagning kan ske slentrianmässigt. Till bilden hör, framhålls det, att den mätmetod som nu används är tidsödande. Nya metoder bör därför enligt motionen utvecklas och provas. En sådan metod, den s. k. membranmetoden, uppges kunna ange vattenprovets kvalitet betydligt snabbare än hittills använda metoder.

Utskottet får i detta ärende först erinra om sitt uttalande i ett nyligen avgivet betänkande (JoU 1973:43). Utskottet anförde där som sin åsikt att det var ett avsevärt samhällsintresse att en snabb utveckling av mättekniken inom miljövårdens område kom till stånd. Mot bakgrund av det intresse som hittills visats miljövårdsmättekniken utgick utskottet från att detta område vid medelsfördelningen skulle komma att tillgodoses i den utsträckning som befanns möjlig i konkurrensen med andra angelägna forskningsändamål. Vad särskilt gäller den i motionen nämnda membranmetoden för mätning av vattenkvaliteten, har utskottet erfarit att denna metod f. n. provas. Enligt vad som upplysts från socialstyrelsen kommer, om membranmetoden godkänns, gällande bestämmelser för bakteriologiska undersökningar av badplatser att omprövas. Vid angivna förhållanden finner utskottet inte skäl tillstyrka bifall till föreliggande motion.

I motionen 1973:797 begärs bl. a. att landets vattentillgångar inventeras och att en plan för vattenhushållningen upprättas. Detta yrkande motiveras med att vattenanvändningen ökar kraftigt och att brist redan föreligger i delar av landet.

Utskottet vill erinra om att motionsyrkanden av motsvarande innebörd tidigare prövats av riksdagen. När frågan behandlades av 1971 års riksdag anförde jordbruksutskottet (JoU 1971:49) att takten i inventerings- och planeringsarbetet rörande bl. a. vattenhushållningen bestäms av

de resurser som ställs till de centrala, regionala och lokala organens förfogande samt av prioriteringen i förhållande till andra samhällsuppgifter som måste fullgöras. Utskottet underströk emellertid nödvändigheten av att vattenförsörjningsproblemen ägnades stor uppmärksamhet och vikten av att de beaktades i den fysiska riksplaneringen som måste innefatta en kartläggning inte bara av mark utan även av vattenresurser. Riksdagen gav som sin mening Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anfört (rskr 1971:241).

Vid anmälan av riktlinjer för den fysiska riksplaneringen (prop. 1972:111, bil. 2) anförde civilministern beträffande det fortsatta arbetet att en lång rad kompletterande inventeringar och utredningar, bl. a. rörande vattentillgångarna, föreslagits böra genomföras efter hand. Förslagen härom borde enligt civilministern övervägas ytterligare och angelägenhetsgraderas såväl inbördes som med hänsyn till andra utredningsbehov. Därvid borde uppmärksamt prövas möjligheterna till ökade insatser för att vidga kännedomen om naturförhållandena, bl. a. rörande vattentillgångarna. Särskilt skulle i detta sammanhang beaktas riksdagens nyssnämnda uttalande från år 1971.

När ett motionsyrkande med begäran om undersökningar i fråga om vattentillgångarna återkom år 1972, hänvisade civilutskottet (CU 1972:35) bl. a. till vad civilministern anfört och ansåg att beslut i frågan borde anstå. Utskottet framhöll vidare för egen del att utredningsområdet var väsentligt och angeläget samt fann sig kunna utgå från att hänsyn skulle komma att tas till det av motionärerna understrukna behovet. Motionsyrkandet föranledde inte någon åtgärd från riksdagens sida.

Jordbruksutskottet finner med hänsyn till vad som i ärendet anfördes i samband med föregående års riksdagsbehandling av den fysiska riksplaneringen inte anledning föreslå någon riksdagens åtgärd i anledning av det nu återkommande motionsyrkandet.

I motionen 1973:1436 begärs en kompletterande utredning om södra Sveriges vattenförsörjning samt att det s. k. Bolmenprojektet får vila i avvaktan på resultatet av denna utredning. Med Bolmenprojektet avses en planerad överledning av vatten från sjön Bolmen till Skåne. Såsom skäl för sina yrkanden anför motionärerna bl. a. befarade olägenheter på stränder, vegetation och fiske vid Bolmen, vilka påtalats bl. a. av ortsbefolkningen. Vidare torde enligt motionen det framtida vattenbehovet i Skåne komma att understiga de mängder som beräknats i samband med planeringen.

Utskottet får erinra om att ärende rörande vattenuttag från sjö i en region för överförande till en annan region regleras i vattenlagen. Handläggningen av sådant ärende sker vid vattendomstol. I vissa fall kan dock en del av ärendet avgöras av Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:ts prövning avser det allmänna intresset av företaget. Vid denna prövning tas bl. a. hänsyn till såväl den bygds intressen, från vilken vattnet leds bort, som till den Orts intressen till vilken vattnet leds. I övriga delar skall ärendet därefter handläggas vid vattendomstol. Denna undersöker då om annat hinder föreligger för företaget.

De närmare planerna för och besluten om Bolmenprojektet har tillkommit sedan en utredning om Skånes och Hallands vattenförsörjning presenterats år 1965 (SOU 1965:8). Efter remissbehandling meddelade Kungl. Maj:t i början av år 1970 för sin del sökanden, AB Sydsvatten, tillstånd till visst vattenuttag från Bolmen för vattenförsörjningsändamål. Därefter har ärendet behandlats i vattendomstol och vattenöverdomstolen, varvid tillstånd lämnats till projektet. Sedan vattenöverdomstolens beslut överklagats har högsta domstolen genom beslut den 27 september 1973 vägrat prövningstillstånd, varav följer att vattenöverdomstolens beslut står fast.

Enligt vad utskottet inhämtat har ett omfattande utredningsmaterial bl. a. rörande naturförhållandena framtagits i Bolmenärendet. I remissyttrande har såväl naturvårdsverket som expertmyndigheter på det medicinska och hygieniska området tillstyrkt vattenuttaget från Bolmen. Naturvårdsverket anförde bl. a. att de ändrade förhållandena på längre sikt inte från naturvårdssynpunkt torde medföra några påtagliga försämringar beträffande Bolmen och att förändringarna företrädesvis skulle vara av positiv karaktär för det fasta och rörliga friluftslivet. I vattendomen befanns skadorna till följd av vattenavledningsföretaget vara ringa och utan betydelse för företagets tillåtlighet.

Vad gäller behovet av att ta vatten från Bolmen för bl. a. Skånes behov har utskottet erfarit att AB Sydsvatten i samarbete med berörda länsstyrelser och kommuner ser över tidigare prognoser. En preliminär sammanställning från hösten 1972 visar att behovet av Bolmenvatten föreligger senast under år 1980, vilket är ett år senare än vad man räknade med år 1970.

Med hänsyn till det anförda finner utskottet att det inte är motiverat att hos Kungl. Maj:t begära en kompletterande utredning eller uppskov att verkställa Bolmenprojektet. Utskottet avstyrker således bifall till motionen 1973:1436.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

1. lämnar motionen 1973:799 utan åtgärd,
2. lämnar motionen 1973:1435 utan åtgärd,
3. lämnar motionen 1973:797, yrkande 2, utan åtgärd,
4. lämnar motionen 1973:1436 utan åtgärd.

Stockholm den 7 november 1973

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Hedin (m), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i Tanum (s), Augustsson (s), fru Lindberg (s), fru Thorsson (s)*, herr Andersson i Storfors (s), fru Olsson i Helsingborg (c), herr Åberg (fp), fru Theorin (s), herrar Leuchovius (m)* och Strömberg (fp)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

